

Sailab – MedTech Finland ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta

Tämä lausunto korvaa 6.6.2025 antamamme lausunnon.

Sailab – MedTech Finland ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta.

Sailab – MedTech Finland ry on terveysteknologian toimialajärjestö. Terveysteknologia tarkoittaa lääkinnällisiä laitteita ja ihmisen ulkopuoliseen diagnostiikkaan tarkoitettuja lääkinnällisiä laitteita. Terveysteknologian noin 2 miljoonan ratkaisun merkitys on sosiaali- ja terveydenhuollolle kriittinen.

Terveysteknologian avulla parannamme sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta, jatkuvuutta ja yhteensovittamista, varmistamme sote-henkilöstön riittävyttä, saatavuutta ja pysyvyyttä, sekä edistämme sote-järjestelmän taloudellista kestävyyttä ja hidastamme kustannusten kasvua. Lisäksi terveysteknologian toimiala pystyy tukemaan kansallisten ja yhteistyöalueittaisten tiedonhallinnan ja digitalisaation tavoitteiden saavuttamista ja asukaslähtöistä toiminnan uudistamista.

Terveysteknologia on yksi sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisistä pilareista, vaikka se ei aina ole yhtä näkyvä kuin potilaat, terveydenhuollon henkilöstö tai lääkkeet. Terveysteknologiaa käytetään terveydenhuollossa joka sekunti, ja se kattaa laajan kirjon lääkinnällisiä laitteita ja järjestelmiä, jotka tukevat potilaiden hoitoa ja terveydenhuollon ammattilaisten työtä.

Lääkinnälliset laitteet ja ihmisen ulkopuoliseen diagnostiikkaan tarkoitettut lääkinnälliset laitteet ovat tiukasti EU-asetusten ja kansallisen lainsäädännön sääntelemiä. Tämä on välttämätöntä potilasturvallisuuden ja hoidon laadun varmistamiseksi. Lainsäädännön ymmärtäminen joka tasolla, myös laitteiden hankinnan ja käytön puolella, on kriittistä.

Yleiset huomiot

Sailab – MedTech Finland ry toteaa, että lausuttavana oleva esitys on hyvä askel kohti teknologian ja erityisesti potilasturvallisuutta varmistavan terveysteknologian (lääkinnällisten laitteiden) parempaa hyödyntämistä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Sailab – MedTech Finland ry esittää, että maan hallitus jatkaa kohti seuraavaa askelta ja määrittelee tavoitetilan, minne terveysteknologian täysimääräisen hyödyntämisen tavoitteet asetetaan pitkälle aikavälille, esim. seuraavan kahdenkymmenen vuoden päähän ja määrittelee välitavoitteet, joiden kautta tavoitetilaan päästään.

Lausuttavan olevan esityksen sivulla 41 todetaan esityksen tavoitteesta seuraavasti:

Esityksen tavoitteena on säätää teknologisten ratkaisujen käyttämisestä asiakkaan sosiaalipalvelussa asiakkaan perusoikeuksia kunnioittaen. Edelleen esityksen tavoitteena on asettaa yhtenäiset reunaehdot tekniselle valvonnalle sosiaalihuollon toimintayksiköissä. Esityksen tavoitteena on myös säätää velvollisuudesta arvioida, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisilla ratkaisuilla. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa asiakasmaksun periminen niissä tilanteissa, kun asiakkaan kiireelliseen avun tarpeeseen vastattaisiin käyttäen

sosiaalihuoltolain 47 §:ssä tarkoitettua teknologista ratkaisua. Esityksen tavoitteena on myös mahdollistaa teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon iäkkäiden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen liittyvän henkilöstömitoituksen arvioimisessa silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus.

Lausuttavana olevan esityksen tavoiteasetanta jää suhteellisen matalaksi ja tavoitteita olisi toivottavaa asettaa korkeammalle, varovainen tavoite teknologian huomioimisesta hoitajamitoituksessa sopivissa kohdin ei tavoitetilassaan riitä. On kuitenkin ymmärrettävää, että valmisteleva ministeriö päättää lähteä liikkeelle varovaisesti ja seurata, miten muutos vaikuttaa käytännön toimintaan. Olisi välttämätöntä luoda riittävät seurantamekanismit, jotta muutosten vaikutusta voidaan seurata ja analysoida sekä tarvittaessa muuttaa lainsäädännön sisältöä. Tavoitetilaa on syytä korottaa seuraavissa lainsäädäntömuutoksissa.

Lausuttavana oleva esitys koskee EU-asetusten 745/2017 ja 746/2017 alaisia lääkinnällisiä laitteita ja in vitro diagnostiikkaan kehitettyjä lääkinnällisiä laitteita, vaikka esitykseen sisältyy myös muunlainen teknologia (esim. ns. hyvinvointitekniologia). Sailab – MedTech Finland ry tähdentää, että teknologioiden erot on huomioitava riittävästi hoito- ja hoivatyön arjessa. Tiukasti EU-asetuksissa säädellyt lääkinnälliset laitteet edellyttävät potilasturvallisuuden varmistavaa ammattimaista käyttöä ja tiettyjä laitteita voivat käyttää ainoastaan riittävän koulutuksen ja kokemuksen omaavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimihenkilöt.

Vastaavasti kuin monessa muussakin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamisessa, lausuttavana olevan esityksen muutosten toimeenpanolle jää merkittävä määrä vastuuta muutosten käytännön toteutumisesta ja esityksellä tavoiteltavien hyötyjen saavuttamisesta. Ehdotettujen muutosten myötä hyvinvointialueiden sosiaalihuollon ammattihenkilöstön, jonka velvollisuutena on arvioida asiakkaan palvelutarvetta, vastuulle jää arvioida miten teknologiaa voidaan kyseisen asiakkaan kohdalla mahdollisesti hyödyntää. Tässä kohtaa on ensimmäisenä haasteena se, miten kyseinen ammattihenkilö tietää kaikista erilaisista vaihtoehdoista, jotka ovat kyseisellä hyvinvointialueella käytettävissä ja käydäänkö asiakassuunnitelman laatimistilanteessa läpi kaikki em. teknologiset vaihtoehdot. Jo tässä kohtaa asiakkaan asiakassuunnitelmaa tehtäessä olisi tärkeää erottaa lääkinnälliset laitteet hyvinvointitekniologiasta, vaatimukset eroavat toisistaan myös laitteiden käytön osalta ja potilasturvallisuuden varmistaminen on välttämätöntä joka tilanteessa.

On myös huomioitava, että erilaisten teknologisten ratkaisujen käyttö rajoittuu kyseisellä hyvinvointialueella hankittuihin teknologisiin ratkaisuihin. Tämä rajoittaa merkittäväällä tavalla lääkinnällisten laitteiden hyödyntämisen mahdollisuuksia. Sailab – MedTech Finland ry toteaa, että vastaavasti kuin monessa Euroopan maassa (mm. Saksa ja Ranska), olisi Suomessakin tarpeen edistää terveysteknologian hyödyntämistä kansallisella tasolla paljon nykyistä laajemmin. Tämän kautta lausuttavana olevan esityksen sekä teknologian hyödyntämisen seuraavan askeleen ottaminen olisi huomattavasti helpompaa ja mahdollistaisi jo olemassa olevien ratkaisujen hyödyntämisen laajasti ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Sailab – MedTech Finland ry pitää perusteltuna ja yhdenvertaisena ratkaisuna, että vastaavat muutokset esitetään koskemaan myös vammaispalvelulain (675/2023) mukaisten asiakkaiden palveluja.

Yksityiskohtaiset huomiot

Pidättekö kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla?

Kyllä. Ehdotettu muutos lisää myös lääkinnällisten laitteiden käytön laajentamista ja hyödyntämistä nykyistä paremmin. Muutosten toimeenpano eri hyvinvointialueilla kuitenkin ratkaisee esityksen tavoitteiden saavuttamisen. Millä tavoin muutos toimeenpannaan yhtenäisesti kaikilla hyvinvointialueilla? Lääkinnällisten laitteiden hyödyntämisen osalta on välttämätöntä huolehtia ja varmistaa riittävä potilasturvallisuus ja ammattimaiseen käyttöön liittyvät vaatimukset. Miten paljon sosiaalihuollon ammattihenkilöstöllä on käyttää aikaa ja osaamistaan asiakassuunnitelman työstämisvaiheessa tähän asiaan? Tuleeko toimeenpano eroamaan merkittävässä määrin eri hyvinvointialueilla, miten varmistettaisiin riittävän yhtenäinen kansallinen toimeenpano? Sosiaalihuollon ammattihenkilöstöllä on käytettävissä ainoastaan ne teknologiset ratkaisut, jotka on jo julkisten hankintojen kautta hyvinvointialueelle hankittuina. Millä tavoin mahdollisesta aidosti kaikkien teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen asiakkaan tarpeista ja toiveista lähtien?

Esityksessä ehdotetaan, että asiakkaalta ei pyydetä suostumusta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon, vaan asiakkaan mielipide otetaan huomioon osana asiakasprosessia (palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelma, päätös). Kannatatteko tätä ehdotusta? (HE-luonnos kappale 2.6).

Kyllä, tämä riittäisi ja asettaisi asiakkaat yhdenvertaiseen asemaan. Lisäksi suostumustenhallinta aiheuttaisi jälleen uuden hallinnollisen työn hyvinvointialueille, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Suostumustenhallinta edellyttäisi myös hallitusohjelman mukaisen kansallisen suostumustenhallinnan digitaalista ratkaisua, jota ei vielä ole ja jonka suunnittelu ja rakentaminen vie vuosia. Paperilomakkeiden avulla hallintoituja suostumuksia on tällä hetkellä käytössä hyvinvointialueilla sekä yhteisesti hyvinvointialueiden ja eri toimijoiden (työllisyyspalvelut, Kelan etuudet ym.) välillä todella paljon ja hallinnointi on raskasta ja monimutkaista, sitä ei tule nykyisestäään lisätä.

Pidättekö kannatettavana, että laissa säädettäisiin, että asiakasprosessin aikana on arvioitava teknologian hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluissa?

Kyllä. Kannatamme sitä, että teknologian käytön arvio ja hyödyt tehdään case by case, asiakkaan yksilöllisten tarpeiden ja mahdollisuuksien sekä kyvykkyyksien mukaisesti. Sailab – MedTech Finland ry toteaa, että tämä osaltaan lisää asiakkaiden yhdenvertaisuutta, mutta tilanne julkisten hankintojen vuoksi ei johda kuitenkaan yhdenvertaiseen erilaisten teknologisten ratkaisujen käytön osalta. Hyvinvointialueiden vanhuspalvelujen henkilöstö voi tarjota vain niitä ratkaisuja asiakkaille, jotka on hankittu kyseisen hyvinvointialueen käyttöön. Lääkinnällisten laitteiden osalta olisi välttämätöntä päästä tästä ongelmasta eroon tulevaisuudessa ja luoda kansalliset raamit lääkinnällisten laitteiden nykyisiin ja tuleviin ratkaisuihin ja niiden hyödyntämiseen täysimääräisesti. Tämä edistäisi asiakkaiden yhdenvertaisuutta huomattavasti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on suunnittelemassa hallitusohjelman pohjalta digihoitojen korvattavuuskokeilua, jossa ymmärtääksemme kokeillaan jonkinlaista korvausmallia kansalliseen lääkinnällisten laitteiden ja palveluiden käytön laajentamiseen terveydenhuollossa. Vastaava malli on jo ollut pidempään käytössä esimerkiksi digitaalisissa terapiapalveluissa Saksassa ja Ranskassa (<https://www.sitra.fi/julkaisut/digitaaliset-terapiat/#esipuhe>). Korvausmallin kautta terveydenhuollon ammattilaiset saavat erilaisten teknologisten ratkaisujen kansallisen luettelon käyttöönsä eli edellä mainittu ongelma ratkeaa ja malli edistää myös yritysten markkina-asemia ja

vahvistaa asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin räätälöityjen ratkaisujen käyttämistä. Myös yritysten insentiivit lisääntyvät, kun korvausmallin kautta yrityksille maksetaan tietty määrä ratkaisujen tuottamisesta tähän kansalliseen terveydenhuollon luetteloon.

Pidätkö kannatettavana, että teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa asetettaisiin maksimiraja?

Tarkkojen lukujen esittäminen lainsäädännössä on ongelmallista, koska ratkaisu tulisi lainsäädännön tasolla vain raamittaa, mutta jättää asia tapauskohtaisesti ratkaistavaksi eri yksiköissä hyvinvointialueilla. Määrämuotoiset normitukset voivat johtaa epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin ja asiakkaiden tarpeista lähtevä henkilöstötarve olisi parempi vaihtoehto raamittaa toimintaa. Jotkut asiakkaat voivat hyötyä todella suuresti teknologiasta ja toiset puolestaan eivät. Tarkkoja määriä hoitajamitoitukselle on todella vaikea määrittää. Sailab – MedTech Finland ry toteaa, että esitettyjen muutosten seurantaan ja vaikutusten arviointiin olisi syytä rakentaa mekanismi, jonka kautta voitaisiin todentaa lainmuutosten pääasialliset vaikutukset asiakkaiden, palveluntuottajien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Valmistelussa on arvioitu, että lääkehuoltoon, yöaikaiseen valvontaan ja kirjaamiseen liittyvillä teknologioilla voi olla henkilöstövaikutuksia. Näetkö, että iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa voisi vielä olla joitakin muita välittömän asiakastyön tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin vähentää henkilöstötarvetta?

Sailab – MedTech Finland ry toteaa, että lääkinnällisten laitteiden ratkaisuja hyödyntämällä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön aikaa voidaan vapauttaa ja työn kuormittavuutta vähentää merkittävästi. Julkisten terveysteknologiahankintojen järkevöittämisellä voidaan hankkia nykyistä parempi ratkaisuja, jotka lisäävät asiakkaiden itsenäisyyttä ja omavoimaisuutta merkittäväällä tavalla (esimerkiksi patjankääntömekanismit, pesuharjat ym.). Nämä ratkaisut tulisi huomioida hankintoja tehtäessä hyvinvointialueilla ja painottaa tuotteen hinnan sijaan enemmän ratkaisun laatua ja vaikuttavuutta. Hyvinvointialueilla säästettäisiin merkittäväällä tavalla sekä kustannuksia että ammattihenkilöstön aikaa, mikäli ratkaisujen hankinnoissa painotettaisiin asiakkaiden tarpeiden mukaisia tuotteita ja pidemmällä aikavälillä realisoituvia säästöjä. Tavoitteena tulisi olla kansallisen tuotevalikoiman hyödyntäminen, ratkaisujen käytön ja valinnan ei tulisi perustua siihen valikoimaan, mikä on kullakin hyvinvointialueella käytössä vaan siihen, mikä on asiakkaan tarve.

Helsingissä

Anna Anttinen

Toimitusjohtaja

Sailab – MedTech Finland ry

6.6.2025

